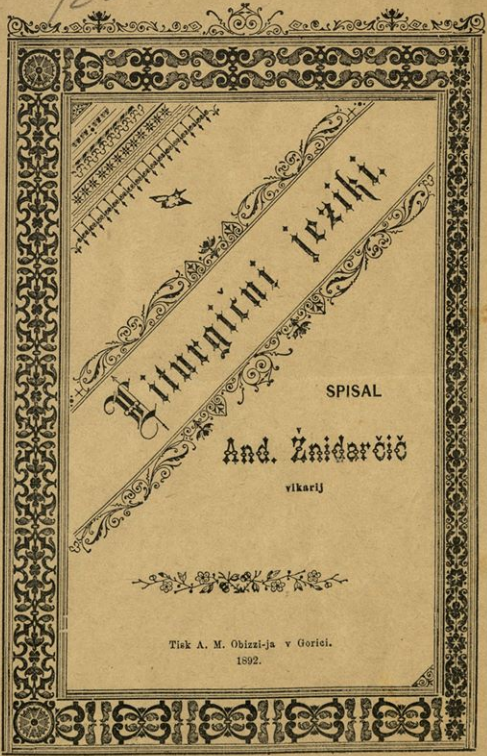

141/726079/23

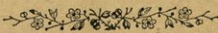

Virgini iziki

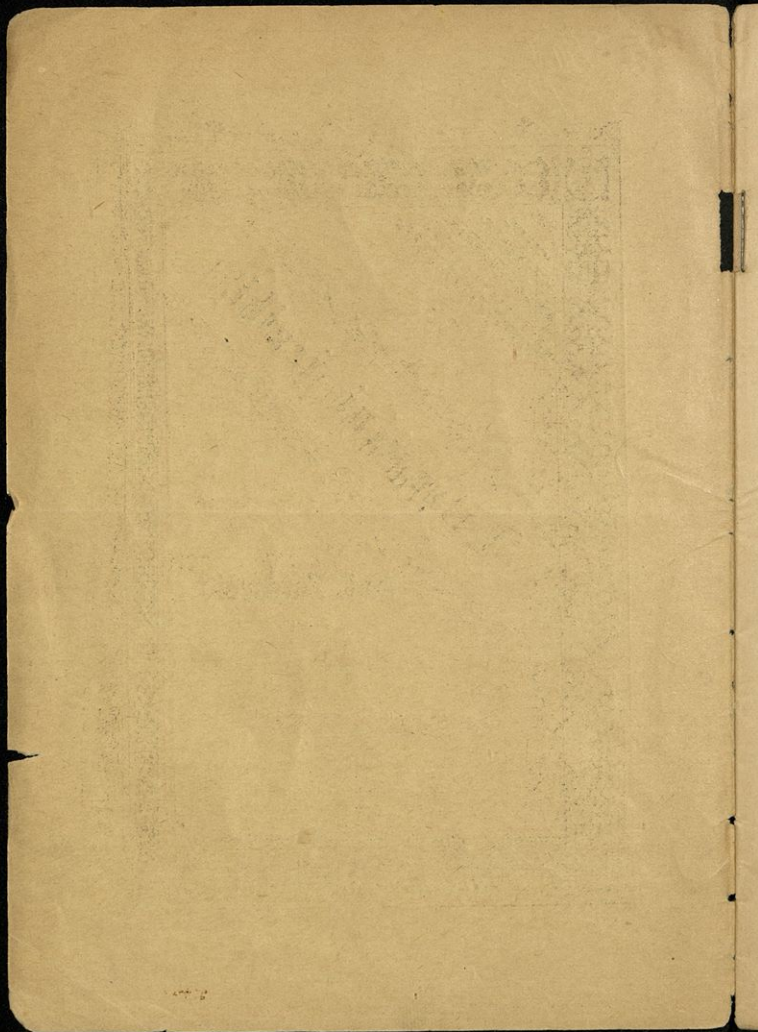
SPISAL

And. Znidarčič

vikarij

Tisk A. M. Obizzi-ja v Gorici.
1892.

Liturgični jeziki.

Spisal

AND. ŽNIDARČIČ
vikarij.

TISKAL A. M. OBIZZI V GORICI.

1892.

76079

030019201

 iturgični jeziki.

Ker je zadnja leta nastal nek boj proti slovenskemu jeziku tudi po cerkvah, poiskali so si ti bojevniki določbe iz starih časov za orožje, da bi uspešneje bili ta boj. Takim se je pridružil tudi gosp. dr. Mahnič ter priobčil v našem cerkvenem listu „Folium Periódicum“ v št. 10. l. 1887. neko razkladbo z ozirom na odgovor kongregacije sv. obredov od 12. septembra 1857., iz katere razkladbe je razvidno, da se nekako ukazuje odstraniti raba narodnega, torej tudi slovenskega jezika pri obredih sv. krsta. Po trudu štirih let je urednik cerkvenega koledarja temu pritrdil, in tako je ta reč prišla letos v naš „Directorium liturgicum“. Zato šteje si podpisani v častno dolžnost spregovoriti o tem ter pojasniti nekatere *cerkvene določbe o liturgičnih jezikih*. Sv. Peter kliče: „Vigilate, quia adversarius vester circuit quaerens!“

Med pojmi *liturgije* pa *liturgičnih jezikov* treba razločevati, ker se nikakor ne pokrivajo. Kedor prav razločuje, dobro poučuje. Dandanes se prerado meša pojem liturgije s pojmom liturgičnega jezika

ter se pozablja, da je lahko ista liturgija v raznih jezikih izražena, n. pr. lahko je rimsko-katoliška liturgija izražena v latinskem in staro-slovenskem jeziku (glej nadškofijo Bar!), pa še v drugih jezikih; nasprotno se lahko isti jezik rabi za različne liturgije, n. pr. latinski za rimsko, milansko, galsko itd. liturgijo. Zato je izraz „latinska liturgija“ šepast, nedovršen.

Nastane vprašanje: *kaj je liturgija?* Odgovor daje Renaudot v svoji knjigi „Liturg. oriental. collections Tom. 1. p. 152. Edit. secunda. Francofurti 1847“ rekši: „Pod imenom liturgij se morajo razumeti obredne knjige spisane po javni oblasti cerkveni in po njeni rabi potrjene, v katerih se nahajajo obredi in molitve za sv. maše in za delitev sv. sakramentov.“

Dasiravno je daritev sv. maše in delitev sv. sakramentov v glavnih oblikah od začetka sem ostala edna in ista, vendar se mora priznati, da so se tem sv. opravilom, postavljenim v čast božjo in zveličanje duš, v raznih časih in raznih krajih z ozirom na svojstva dotičnih ljudstev dodajali razni obredi primerni svetosti bogočastja. Vsled tega so se razločevale v nebitstvenih rečeh liturgije na uzvodu od liturgij na zahodu. Od tod prihaja, da govori *zgodovina o raznih liturgijah*, n. pr. a) o liturgiji jeruzalemske cerkve, katera se prilastuje sv. apostolu Jakopu; b) o liturgiji Antijohije, katera je bila v majhnih rečeh različna od jeruzalemske; c) o liturgiji aleksandrijski, katera se prilastuje sv. evangelistu Marku, iz koje se

je razvila liturgija Koptov v Afriki; d) o liturgiji bizantski (Carigrad), katera se prilastuje deloma sv. Baziliju, deloma sv. Javezu Zlatoustu. Ta liturgija je podobna jeruzalemski ter je najbržé dala podlago liturgiji sv. apostolov Cirila in Metoda; e) o liturgiji armenski, katera ima veliko podobnost z bizantsko; f) o liturgiji rimski, katera se prilastuje po vsej pravici sv. apostolom Petru in Pavlu; in ta je dandanes najbolj razširjena; g) o liturgiji milanski, katera se prilastuje sv. Ambrožu; h) o liturgiji mozarabski; i) o liturgiji galski itd.

Drugo uprašanje je: *kaj so liturgični jeziki?* Odgovor na to se glasi: Vsi tisti jeziki, ki se rabijo pri liturgiji, smejo se imenovati liturgični jeziki.

Pri raznih liturgijah rabili so se od začetka razni narodni jeziki, n. pr. judovski (asirski), grški, arabski (koptski), armenski, latinski, poslednjič staroslovenski, uveden po sv. Cirilu in Metodu, ki se za njih časa ni imenoval staro-slovenski, ampak sploh: slovenski, kakor potrjujejo pisma (bule) tedanjih rimskih papežev.

Razločujemo liturgične jezike: prve in druge vrste. Liturgični jeziki prve vrste so zgoraj imenovani.

Na Slovenskem rabi se rimsko-katoliška liturgija. Liturgični jezik prve vrste pri nas je latinski, liturgični jezik druge vrste je slovenski (novi, ne stari). Med katoličani na Nemškem je liturgični jezik druge vrste nemški, med katoličani v Italiji je liturgični jezik druge vrste italijanski. *Sploh so živi narodni jeziki*

liturgični jeziki druge vrste, kjerkoli se rabi rimsko-katoliška liturgija v latinskem jeziku.

Liturgija obsega, kakor že zgoraj omenjeno, obrede, po katerih se opravlja sv. maša, bogočastje in po katerih se delijo sv. sakramenti. Kakor pri sv. maši, tako tudi pri delitvi sv. sakramentov rabijo se med rimskimi katoliki poleg latinskega jezika *tudi narodni jeziki*, posebno za taka opravila, *s katerimi se ljudstvu pojasnujejo skrivnosti bogočastja ter se udeležuje studencev božje milosti.*

Vsled tega se oznanuje *božja beseda pri sv. maši* v narodnem jeziku ter se berejo ljudstvu *listi in evangeliji* v istem jeziku. Tudi skupne *molitve* in skupno *petje*, katero opravlja duhovnik z ljudstvom, vrši se *v narodnem jeziku*. Isti narodni jezik rabi se po cerkvenih določbah tudi *pri delitvi sv. sakramentov*. Mnogokrat rabi se narodni jezik pri *bitstvenih delih*, celó pri „*formi*“ sv. sakramentov; in tako postane *narodni jezik pri delitvi sv. sakramentov nekako liturgičen jezik prve vrste*. Tako n. pr. je po vseh ritualih rimskih, tudi po *najnovjšem ritualu*, katerega je izdal *Friderik Pustet* na povelje kongregacije sv. obredov z dne 24. marča 1884. l. (kateri bodi vsem toplo priporočen) določeno, da se *sv. krst* deli, kadar je sila radi smrtne nevarnosti, *v vsakem jeziku* (potest sine solemnitare a quocunque baptizari in qualibet lingua.) Samo latinskemu duhovniku je naročeno, da pri rednih obredih krsta izreče *bistvene besede (forma baptismi)* v latinskem jeziku. Nadalje rabi se pri sakramentu sv. pokore od strani duhovnika in spovedanca *narodni jezik* za izvrši-

tev *bitstvenih delov*. Samo odvezo (*absolutio*) deli duhovnik v latinskem jeziku. *Pri sakramentu sv. zakona* zahtevajo cerkvena določila, da se ne samo dotičniki oklicujejo v narodnem, ljudstvu razumljivem, jeziku, ampak tudi *pri poroki* se prašajo v njih maternem jeziku: ali se hočeta pričujoča ženin in nevesta vzeti, kakor zakonski mož in zakonska žena po obredu sv. matere cerkve? Tudi *najnovejši ritual*, ki ga je, kakor zgoraj rečeno, izdal Friderik Pustet („*tamquam typicam pro aliis edendis Ritualibus Romanis editionem*“) vsled povelja kongregacije sv. obredov z dne 24. marča 1884 l. *zaukazuje*: „*de consensu in Matrimonium interroget, utrumque singillatim in hunc modum vulgari sermone*“ (v domačem jeziku,) in ta „*consensus*“ (soglasno privoljenje v zakon) je po nauku sv. cerkve *bitstven del (forma) sv. zakona*, brez katerega mašnik dotičnikov vezati ne more; kajti, dekret občnega cerkvenega zbora tridentskega, ki govori o reformaciji zakona, *zaukazuje* tako: — „... *parochus, viro et muliere interrogatis, et eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, vel allis utatur verbis, iuxta receptum uniuscuiusque provinciae ritum...*“ Po teh zadnjih besedah so celo dovoljeni deželni obredi z deželnim jezikom (*verbis*). Torej je v tem slučaju narodni jezik nekako liturgičen jezik prve vrste.

Če se pa narodni jeziki pri rimsko - katoliških obredih rabijo ne samo kot liturgični jeziki druge vrste, ampak tudi kot liturgični jeziki prve vrste pri bitstvenih delih liturgije, vprašam: Kako sme „Cecilijanec“ (v

„Soči“ št. 40 leta 1887.) zaničevati narodni slovenski jezik, rekši: „Tu se sme vse mešati častitljiva blagoglasna latinščina in — narodni *vsakdanji* jezik karikature smešna zmes, katera je Bogu v nečast, pobožnim v pohujšanje, drugovernikom pa v posmeh“? — Takim veli sv. Peter: „*Sobrii estote!*“

G. dr. M. je v svoji razkladbi izrečeni v „Folium Periodicum“ 1887 št. 10, pod naslovom: „*Responsa ad quaestiones*“ (Ad 1.) do sklepa prišel, da se morajo prašanja, ki se pri obredu sv. krsta dajó krščencem, oziroma njihovim nuncem, odgovarjati v latinskem jeziku. S tem se hoče odpraviti na Goriškem čez 18 sto let stara liturgična navada — — in zakaj? —

Vem, da se sklicuje g. dr. M. na resolucijo kongregacije sv. obredov z dne 12. septembra 1857 l., katera se menda glasi: „Na uprašanje, ali se sme pri delitvi sv. krsta postavljenim prašanjem odgovarjati v domačem jeziku, odgovarja kongregacija, da na tista uprašanja, katera se stavijo pred obredi ali po obredih sv. krsta, za katere ni v ritualu nobene oblike, pritrdivo (*affermative*). Z ozirom na tista uprašanja, katera se vrstijo med obredi sv. krsta in za katera se nahajajo oblike v ritualu, odgovarja (kongregacija) negativno.“ — Toda *ne ve se*: 1.) ali je ta „resolucija“ avtentična; 2.) ali je za eno škofijo ali za vse; 3.) zakaj nič niso vedeli o njej r. Gollmayer, Radlinski (1869) in drugi učeni pastoralisti; 4.) zakaj je *ista kongregacija prezrla jo*, ko je izdala nov obrednik l. 1884.

Vse kaže, da ista resolucija ni veljavna. Imamo katoliški duhovni cerkveno potrjeni obrednik „*Rituale*

Romanum“, najnovejše izdaje Pustet-ove od l. 1884, kateri je torej izšel po oni resoluciji od 12. septembra 1857. l. na povelje *ravno tiste kongregacije sv. obredov* in v tem obredniku dane določbe *se ne vjemajo z isto resolucijo, niti z razkladbo g. dr. M., kajti v istem „ritualu“ je določba pod št. 53, ki zahteva, naj mašnik upraša, kedo so nunci, ki bodo na mesto otroka odgovarjali pri krstu, ter naj iste opomni (admoneat), da morajo, kakor bo potrebno, namesto krščenca na uprašanja spodobno odgovoriti.*

Vsled tega ukazujejo tudi rubrike med obredi sv. krsta, da na uprašanja odgovarjajo *nunci sami* (ali krščenci, če so odraščeni), nikakor *pa ni dovoljeno*, da odgovarja *cerkvenik* na ista uprašanja. Od nunciev se nikakor ne zahteva, da odgovarjajo v *latinščini*

Pri krstu so tudi molitve, katere moli mašnik z *nunci skupaj na glas* „ . . . cum Susceptoribus conjunctim clara voce dicit“), namreč: „vera apostolska“ in „oče naš“.

Te molitve in una uprašanja, kakor tudi odgovori na uprašanja so „*confessio fidei*“ — torej treba iste izjavljati v narodnem jeziku krščenca, oziroma nunciev njegovih, kakor pri „*Konfesiji pekatorum*“ le narodni jezik rabimo. *To zahteva, ne samo zdrava pamet, ampak tudi določbe istega novega obrednika in občnega cerkvenega zbora tridentskega, „Omnis lingua confiteatur!“ (Sv. Pavel.)*

Ovi „*Rituale Romanum*“ najnovejši iz Pustet-ove tiskarne, ki je za nas **zadnja odločilna „lex“**, določuje v III. poglavju 7. točki, rekoč: *Sam katehumen* (odra-

ščeni, ki se pripravlja za krst) *naj odgovarja na duhovnikova uprašanja, ako ni ném ali popolnoma gluh ali duhovniku neznanega jezika „ignotae linguae“*; v zadnjem slučaju naj po nuncu, če njegov jezik *razume*, ali po drugem tolmaču *svoje privoljenje izrazi*.“ Kakor so katehumentu odgovori v narodnem jeziku ukazani, tako uprašanja duhovniku. „Nolite contristare Spiritum sanctum Dei!“ (Efez. 4, 30.) „Quomodo dicet: Amen, quoniam quid dicas nescit?“ (I. Kor. 14, 16.) Nam slovenskim dnhovnikom pač ni slovenščina „ignota lingua.“

Občni cerkveni zbor *tridentski* določuje v sesiji VII. v kanonu XIV. rekoč: „Če kedo trdi, da treba kršćene otroke, ko dorastejo, uprašati, ali hočejo potrditi, *kar so nunci v njih imenu med kršćenjem obljubili* — bodi proklet.“

Iz tega je razvidno, da morajo pri krstu *malih* otrok nunci odgovarjati v *njih imenu* ter obljubiti, kar cerkev zahteva, kot *pogoj za sv. krst*. Iz tega sledi, da se morajo uprašanja staviti v narodnem jeziku, katerega nunci ne samo *razumijo*, ampak tudi pravilno govorijo, da morejo vestno svoje sveto *opravilo izvršiti*, ki je za večno veljavno.

Katekizem, ki ga je izdal vsled dekreta tridentskega zbora papež Pij V., in potem Klement XIII., *pojasnjuje važnost tistih uprašanj*, vsled koje morajo biti stavljena v narodnem jeziku odgovarjajočih nunccev, oziroma kršćencev odraščelih.

Poglejmo nekoliko določbe tega „*rimskega katekizma*“! V nauku od *sv. krsta*, člen LXII., govori o

prvem uprašnji: kaj želiš od cerkve božje?, na katero se odgovori: sv. vero, ter pravi, da se sv. krst ne more deliti, dokler katehumen ne *pozna glavnih resnic sv. vere*, ali da vsaj po nuncih obljubi (ker do zdaj ni bil še zmožen) pozneje učiti se iste resnice sv. vere. Zato navaja Kristusov ukaz: „Ite docete omnes gentes, baptisantes eos . . .“ Zato nadaljuje v §. 63. „si *infans* sit, pro illo sponsor rite respondet.“ *To poučenje in ta obljuba*, mislim, mora se gotovo vršiti le v narodnem jeziku — ker z odgovori krščeneec „*fidem suam solemni religione profitetur*“, (Q. 68.) „*solemnemque sponsionem facit.*“ (Q. LXIII.)

Kristus, Ustanovitelj svetih sakramentov, je v ta namen apostolom zapovedal: „Idite po vsem svetu in učite vse narode (se ve da, v njih jeziku) in *krščujte* jih v imenu Očeta, Sina in sv. Duha.“ (Q. 62.) Apostoli so po ukazu povsod rabili narodne jezike za svete skriynosti. Sv. Pavel se celó poganja za to. (I. 14. 37, 39). Kor. „*Quae scribo vobis — Domini sunt mandata; loqui linguis nolite prohibere!*“ —

Vsi odgovori na uprašnja pri sv. krstu so neka-ke *obljube*, rekel bi, *prisege*, vsled kojih se krščeneec zaveže v službo božjo. Take obljube se gotovo ne morejo izrekati v nerazumljivem latinskem jeziku. Tudi ne zadostuje *resnosti in svetosti obljube* samo zunanja formaliteta besedi brez soglasja notranje volje. Isti *katekizem* opominja, rekoč: (Q. 58.) „*Kar sveti apostelj Pavel (I. Kor. 14, 2 itd.) govori o daru jezikov, trdéch, da je brez sadú, če v cerkvi kedo kaj govori, kar verni ne morejo razumeti, (t. j. če govori v jeziku, ki vernim ni*

znani); to isto se sme trditi glede obredov pri sv. sakramentih“. Torej ni samo usus tolerandus, ampak „lex“ — postava, da se stavijo prašanja in odgovori v narodnem jeziku. „Danda est opera, ut fideles intelligent caeremonias.“ (58).

Iz tega sledi, da sv. cerkev, v Tridentu zbrana, ni mislila odstraniti narodnih jezikov iz sv. obredov. Še več; izrecno je vkazala v sesiji XXIV. v VII. poglavji „de reformatione“: „Da bi verno ljudstvo k svetim sakramentom z večjim spoštovanjem in srčno pobožnostjo pristopalo, zapové sv. zbor vsem škofom, da ne samo oni moč in rabo sv. sakramentov po razumnosti vernih razlagajo, ampak tudi ravno to posameznim župnikom storiti ter podučevati v narodnem jeziku (*lingua vernacula*), kjer koli je potreba, zaukažejo, po obliki, katero bo sveti zbor za poduk o posameznih zakramentih izdal in katero bodo škofi v narodni jezik zvesto predstaviti ter ljudstvu razkladati zapovedali.“ Vsled tega imajo obredne knjige nekaterih škofij (tudi ljubljanske) uprašanja in odgovore pri krstnem opravilu v narodnih jezikih tiskane. Ljubljanski „Rituale“ potrjen od rimske stolice ima iste v slovenskem jeziku. Poslušajmo torej „rinski obrednik“ Leona XIII.! „ut jam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinae.“ (Efež. 4, 14.) Poslušajmo „*Rituale Romanum*“, kateremu ni dovoljeno nasprotovati ter skrbimo, da nam narodni jezik za krst pripravljenih otrók, katehumenov in nuncev njihovih, ne bode: „*lingua ignota*“! Nikar ne nakladajmo ljudstvu „*onera importabilia*“ — latinskih odgovorov!

*) Tak obrednik je bil izdan za škofijo ljubljansko l. 1888; za brixensko l. 1886; za linško l. 1891; za pariško l. 1891; toraj še po Pustetovi izdaji.

„*Rimski katekizem*“ (Q. XI.) priporoča sv. apostola Pavla, ki je imenovan „*Doctor gentium*“, dušnim pastirjem v izgled: „*Id vero Apostolus in se ipso omnibus observandum indicavit, quum dixit (Rom. 1. 14.) se Graecis et barbaris sapientibus et insipientibus debitorem esse; ut inteligerent in tradendis fidei mysteriis ac vitae praeceptis doctrinam ad audientium sensum atque intelligentiam accommodari oportere.*“
Dixi.

Gradno, v osmini razglašenja Gospodovega 1892.

And. Žnidarčič
vikarij.

00000420717

